

Blommande buskar och värme i växthuset

Text och bild: **TOMAS LAGERSTRÖM**

NU KÄNNER MAN VÄRSOLENS värmande strålar för första gången på länge. Härligt, men tack och lov är det inte tillräckligt för att väcka plommon, körsbär och andra lättväckta träd och buskar. I skogen där vi bor får trädgården en långsam och utdragen start. Långt fram i mars brukar is och snö ligga kvar och det är vi faktiskt glada för. Plommon och persika som vi odlar har aldrig startat för tidigt och sedan frusit när kylan kommit tillbaka. Det har de där-
emot gjort hos vänner i närheten, som bor mer öppet och generellt sett har varmare.

Odlingsklimatet hos oss är mer utjämnat, inte så varmt men inte heller så kallt och framför allt är vi skonade från starka vindar. Men i år är det en månads försening och det ställde till problem. Tjälén låg kvar till senare delen av april samtidigt som det har varit soligt. En del städsegröna växter har drabbats svårt av det vi kallar tjältorka, de transpirerar som vanligt men kan inte kompensera för vätskeförlusten på grund av att marken är frusen. Till och med mycket av blåbärsriset är brunt och dött! Och aldrig har gräsmattan skadats så mycket som i år. Gräs och en del perenner har inte mått bra av att ha varit täckta med is en längre tid.

FÖRKULTIVERING FORTSÄTTER och arbetet fortskrider med nya sådder. De tidigaste sådderna pricklades i februari och växer nu till i enskilda krukor. Efter hand placeras de 65 tomatkrukorna i lilla växthuset för att få bättre ljusförhållande i väntan på inflyttning i tomathuset. Men det krävs att man först klär av den isolerande bubbelplasten, eftersom den tar mycket ljus.

De övervintrade moderplantorna av pelargoner, petunia och margeriter har bra kondition efter vintern och sticklingar kan nu börja skördas. Maj-Lis sticker direkt i småkrukor, skolar om i större senare. På undervärme börjar rotningen inom några veckor.

Hennes favoriter bland utplanteringsväxter är sorter av tagetes, den högväxande sorten 'Linné' och de lägre 'Tessy Gold' och 'Durango Gold'. De sår hon i slutet av mars. Det är fullt med sådder och pricklade plantor i västugan.

Ungersk blåsipppa, *Hepatica transsilvanica*, är först i blom i trädgården. Den blommar ofta mer än en månad tidigare än vanlig blåsipppa. Blommorna är större och har fler blomblad. Den största skillnaden är att den förökar sig med utlöpare och bildar mattor. En fantastisk vårblomma men den tidiga blomningen gör den svår att sälja i växtbutiker.

Tomas Lagerström har hela sitt liv varit intresserad av växter och har både professionellt och som hobby sysslat med trädgård. Dessutom var han Riksförbundet Svensk Trädgårds förre ordförande. Under ett år får vi följa honom och hans fru Maj-Lis Pettersson i trädgården utanför Uppsala. Tidsmässigt skildras vad som skedde vid denna tid i fjol.

BILD: HARALD NILSSON

Färgglada tidiga vårperenner gör sig bra i buskage och perennplanteringar. En av favoriterna är den gulblommande skogsvallmon, *Hylomecon japonica*, och den storblommiga vitsippssorten *Anemone nemorosa* 'Robinsoniana'.

En tidig rosenrododendron, *Rhododendron oreodoxa*, inköptes för många år sedan. Turligt nog planterades den helt i skugga, vilket är ett sätt att hålla tillbaka dess alltför tidiga blomning. Det gäller att ha tålmod, det tog 30 år innan den började blomma.

VÅREN STÄLLER KRAV PÅ TÅLAMODET. När ska man våga stänga av värmen i orangeriet? När kan man börja flytta ut växter i stora växthuset? Det är en sårbar tid. Vi har numera temperatursensorer i orangeriet och de båda växthusen och en mottagare i bostaden. För ca tio år sedan stannade en cirkulationspump i orangeriet samtidigt som det var riktigt kallt ute. Det var en bedrövlig syn som mötte oss, istappar från sprängda värmerör och frusna växter.

Nu räcker det med en titt på displayen på kvällen eller morgonen. Då avslöjas läget. En morgon visade temperaturen i orangeriet $-0,3^{\circ}\text{C}$. Snabbt dit med en värmefläkt och sedan på med mer värme på elementen. Som tur var blev inget skadat. Utetemperaturen var då runt tio minusgrader. Och bofinken sjöng ljuvligt, som vanligt. Sådana är våarna.

Jag har under mer än 40 år haft kurser i ympning av frukt- och prydnadsträd. Det är väldigt roligt att kunna göra sina egna träd och föröka sorter, som man gillar. Jag brukar bland annat göra dvärgträd av äpple till spaljéer, bersåer eller balkonger. Dvärgträd saknas ofta i handeln. Jag förstår faktiskt inte varför. Jag ympar mina på svagväxande grundstammar, som 'Bo'. Men jag ympar även udda prydnadsträd, till exempel olika dekorativa rönnar. Det uppskattas på växtmarknader.

MÅNGA SÄCKAR MED SOLROSFRÖ och flera hinkar talgbollar har det gått åt sedan vi startade matningen i november. Värkvittret har kommit i gång på allvar. Blåmes och talgoxe uppvaktar sina partners och bostadsletning är högt prioriterat. Favoritholken sitter i den stora lönnen utanför köksfönstret. Varje år har ett blåmespar tagit hand om den, inte utan kamp.

Under matningsautomaterna hoppar flockar med

domherre, bergfink, bofink, gråsiska och grönsiska samt en och annan stenknekk. Det är en väldig aktivitet. Vi har ett häckande hackspettspår i den närmaste omgivningen. Det är roligt och härligt att dagligen få se dessa stora vackert färgade fåglar flygande mellan fruktträden och omgivningens ekar och tallar. Men naturen är grym. Hackspettarna nöjer sig inte med vad vi bjuder på och vad de hittar i döda trädstammar och grenar. Tyvärr ger de sig också på fågelholkarna och hackar sig in i dem under småfågelnas häckning och tar fågelungar. Vad gör man?

Ringduvornas kuttrande från talltoppen och tranornas rop i mitten av mars markerar vårens ankomst. Så har det varit sedan 20 år, då tranor för första gången häckade i vår närhet. Men i år har det varit annorlunda. Ringduvorna skötte sig exemplariskt medan tranorna kom först en månad senare. Två trädgårdsfavoriter, svartvit flugsnappare och sädesärta, dök upp sista veckan i april. Det är någon vecka tidigare för flugsnapparen och två veckor senare för sädesärta. Det var verkligen en märklig vår 2022!

Nässelfjärilar och citronfjärilar kom sent men nu ser man dem njuta av vårlökar och tibastens blommor. Det är sent i år. De första vårtecknen har annars kommit en månad tidigare sedan vi flyttade hit, 1976.

UTMED EN AV GÅNGARNA I TRÄDGÅRDEN står trollhaseln, *Hamamelis x intermedia* 'Jelena' i full blom.

Underbart! Man fylls av glädje varje gång man passerar. De andra sorterna är på gång, gula 'Arnold Promise' och 'Pallida', den orange 'Aphrodite' och röda 'Diane'. Men de ligger några veckor efter. I månadsskiftet mars-april slår tibast ut sina väldoftande, stjärnformade blommor. Först kommer den vita, ►

Hybridkejsarolvon, *Viburnum x bodnantense* 'Dawn', är en ljuvlig vårblomande ljusrosa högre buske. Om november och december blir särskilt varma kan den börja blomma då men vanligtvis blommar den i april.

Trollhasslar och speciellt sorten *Hamamelis x intermedia* 'Arnold Promise' är favoriter. Blommorna

- ▶ halvfyllda. Stiligast är den mörkt rödlila. Visst, de är mycket giftiga och det är de lysande röda frukterna på de lilablommande och gulorange på de vitblommande som lockar. Men hos oss plockar vi faktiskt bort alla gröna frukter redan efter att buskarna blommat över.

I VÅR TRÄDGÅRD FUNGERAR RHODODENDRON BRA. Det är en vindskyddad och sluten miljö med vandrande skugga. Vi har två lite ovanligare tidigblommande städsegröna arter, långbladsrododendron *Rhododendron sutchuenense* och tidig rosenrododendron *R. oreodoxa*. De blommar som bäst nu i sista veckan av april. Och det är verkligen riskabelt. Den sistnämnda blommar egentligen på tok för tidigt. Därför täcker jag faktiskt den vissa nätter med vit odlingsväv, från det att knopparna visat färg.

Jag föredrar att göra fruktträdsbeskärningen i augusti för att det ger bäst effekt, man ser effekten av det man gör och läkningen blir optimal. Men ingen regel utan undantag. Skötsel av fruktträden har varit eftersatt några år på grund av andra tidskrävande projekt så nu var planen att beskära i vår i stället. Vi väntar till april när det är lite varmare för att reducera risken att få fruktträdkräfta. Den sprids även vid temperaturer runt noll grader.

Men även den planen sprack så nu får det bli i september. Vårt äldsta, mer än 100-åriga, stora träd lyckades ingen av de skickligaste pomologerna på 1970-talet, Ernst Lomenius och Anton Nilsson, att sortbestämma. Vi ser det mest som ett vackert träd och en kulturbärare. Sedan har vi fyra äppleträd som bildar ett välkomnande entrétak innanför grindarna. Dessa träd har alla ympats om med både gamla och nyare sorter. 'Ingrid Marie' och 'Cox's Orange Pippin' har vi prioriterat. På senare tid har jag ympat in vintersorten 'Elise' och sommaräpplet 'Discovery'.

Nu skulle en ordentlig genomgång ha behövts men den skjuter vi fram. Det passar egentligen riktigt bra eftersom det ser ut att bli ett mellanår, åtminstone för favoritsorterna.

VI ÄLSKAR BUXBOM, framför allt infattningshäckar och buxbomsklot. Men jag gör dem själv från sticklingar. I häckarna har vi bara buxbom av så kallad Hollandstyp. Den är upprättväxande med äggforma-

Odlingssäsongen i stora växthuset har börjat. Vattensystemet är fyllt och luftat och eldningen kan starta. Det är en härlig känsla att gå in i växthuset och känna dofterna av jord och växter. När temperaturen i jorden är 15 grader planteras tomaterna ut.

de, ganska smala blad.

Om man vill kombinera beskärning och tagning av sticklingar är det bäst att göra det i april. Jag sticker alltid i stora så kallade löklådor, minst 100 sticklingar per låda. Substratet är en grusblandad planteringsjord. Jag täcker med odlingsväv och placerar lådorna på halvskuggigt läge. Påföljande vår har vanligen alla utvecklats tillräckligt med rötter för att planteras upp i krukor, där de får stå tills utplantering. Buxbom är en lättförökad växt.

Tyvärr räckte inte tiden till i våras för alla häckarna utan resten får vi ta senare. Med tiden tvingas man skära in häckarna både i höjd och bredd. I år var första gången. Det såg rätt brutalt ut. Halva häcken blev helt naken, men nu i mitten av juni, två månader efter inkapningen, kryllar det av små skott från de kala grenarna.

VÅRT TOMATHUS är ett gammalt bygge på drygt 40 kvadratmeter, från slutet av 80-talet. Huset har förbättrats efterhand i samband med en rivning på Ultuna, då vi lyckades få tag i kanalplast, värmerör m m i utbyte mot två smörgåstårter! Vår

Häckklippning kräver disciplin och konsekvent hantering annars blir de för höga och vida. I april skars denna häck tillbaka ordentligt. De inklippta partierna ser kala ut drygt en månad, sedan väljer det fram nya skott och efter ytterligare en månad är den ånyo helt grön. Tillbakaskärning är en nödvändighet om man har buxbomshäckar.

är mycket köldtåliga. Någon natt med 10 minusgrader verkar inte skada dem.

bästa bytesaffär någonsin.

Jag har byggt ett värmesystem i växthuset. Det är kopplat till en gammal vedpanna, som vi fått av vår rörmokare. Från en tidigare granne har vi fått två ackumulatortankar. Men det är inte så enkelt att få ett välfungerande system. Jag fyller det med vatten i början av april för att dra i gång uppvärmningen av växthuset. Det är ett pyssel. Är det luft kvar i systemet slutar cirkulationen att fungera och det blir ingen värme i rören, trots att det kokar i pannan. I år har det för första året gången fungerat riktigt bra

från start, tack vare en mindre ändring som rörmokaren utförde. Det gäller att ställa rätt frågor. Ändå blev plantering och skörd en månad senarelagd.

Temperaturen i huset reglerar vi med två större takluckor och entrédörren. Och skulle det inte räcka så har vi garderat med en annan gammal återbruksdetalj, en kraftig fläkt att driva ut värmen med. Med detta system har vi fått en mer funktionell och lättskött tomatodling. Vår första värmeanläggning krävde inläggning av ved varannan timma, natten igenom. Det var tufft, men vad gör man inte? 🌱

Stort urval – hög kvalitet
Medlemsrabatt

Vi erbjuder knölar, lökar och perenner med glädje! Bulbs.se är ett familjeföretag där du som kund står i centrum och där kvalitet och service är nyckelorden.

Bulbs.se

KNÖLAR • LÖKAR • PERENNER

www.bulbs.se